

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร*

A MODEL OF LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO THE THREEFOLD
TRAINING FOR STUDENTS IN SCHOOLS UNDER BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION

วนิดา กำพลรัตน์, ระวิง เรืองสังข์ และพระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน

Vanida Kumponratana, Rawing Ruangsanka and PhramahaYannawat Thitavaddhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: Supanniga2561@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (เพิ่มวิธีการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างแบบย่อ ๆ) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านผู้เรียน: นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้าทำให้เสียเวลาในการอธิบาย ด้านเนื้อหาวิชา: ขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคน ด้านสื่อ / แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์: สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ขาดความเหมาะสม ด้านสภาพแวดล้อม และบรรยากาศการเรียนรู้: การจัดห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยจัดให้มีห้องเรียนให้มีแสงสว่างตามเกณฑ์มาตรฐานด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน : นักเรียนเข้าเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า ด้านตัวผู้สอนอาจมีความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัวเศรษฐกิจ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พิจารณาเป็นรายด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง

* Received December 6, 2022; Revised December 13, 2022; Accepted December 20, 2022

และเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสมตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้

3. ผลการเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) หลักการจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 2) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 3) ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เจือใจแห่งความสำเร็จ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; หลักไตรสิกขา; โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This Article aimed to study (1) to study the problem of learning management of students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration; (2) to develop a learning management model according to the threefold training (Tri-Sikkha) principles for students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration; and (3) to propose a model of learning management according to the threefold training principles of students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration. The research results were found as follows;

1. The problems of learning management for students were; On the learner: students with special needs had slow ability in learning, needing more time to explain in class, Subject's content: lack of knowledge and understanding for designing/adapting the course to suit each individual's disabilities, Tools and equipment: media, space, building and facilities were inadequate for different types of special needs, Environment and learning atmosphere: classroom arrangements were clean and tidy. In addition, the provision of light settings in the classrooms was in accordance with standards, Interaction between students and in-class psychological atmosphere: learners might attend the sessions without having breakfast to class and on the teacher side: teachers might have pressure from higher administrative levels or from personal concerns such as economic or family constraints.

2. The development of the model of Learning Management for schools under Bangkok Metropolitan's administration. In detail, the highest level was on usefulness, followed by appropriateness, accuracy, and feasibility respectively.

3. The model of learning management according to the threefold training principles of students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration consisted of 5

components: 1) the principle of learning management according to the threefold principles 2) the objectives of the learning management according to the threefold principles 3) the model of the student's learning management according to the threefold principles 4) the implementation of the model and 5) Achievement condition.

Keywords; Learning Management; Threefold Training; Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

การเรียนรู้ทำให้สามารถจัดการกับชีวิตได้อย่างถูกต้องเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องจึงเรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากมายทั้งภัยการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และโรคร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก เช่น การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหลากหลายมิติของคนทั่วโลกตั้งแต่การทำงาน การศึกษาต้องเผชิญกับภาวะของการปรับตัวครั้งใหญ่เช่นเดียวกัน และนักเรียนทั้งหมดในโลกยังได้รับผลกระทบถูกต้องกระบวนการเรียนรู้ และบางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในโลกการศึกษาแบบปัจจุบัน ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน เป็นต้นว่า จะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะ และหลักสูตร โลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้ หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำยิ่งแย่กว่าเดิม จากสถานการณ์ของการระบาดโรคโควิด - 19 ทำให้สถานที่ต่าง ๆ ต้องมีมาตรการที่ป้องกันการแพร่ระบาดโดยทางภาครัฐได้ออกมาตรการอย่างเข้มข้น คือ โรงเรียนที่ได้มีการเลื่อนการเปิดภาคการศึกษาออกไปเนื่องจากโรงเรียนเป็นแหล่งรวมตัวของนักเรียน คุณครู ผู้ปกครอง แม่ครัว และแม่บ้าน เป็นต้น และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น การเรียน เล่น รับประทานอาหาร มักจะเป็นกิจกรรมทำร่วมกันจึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ง่าย อีกทั้งเด็ก และเยาวชนไทยในปัจจุบันยังต้องเผชิญกับปัญหาสังคมมากมาย เช่น ปัญหาอบายมุข ยาเสพติดอาชญากรรม ปัญหาครอบครัวแตกแยก เป็นต้น อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และความตกต่ำทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม และขาดคุณภาพชีวิตที่ดีงาม การปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อระบบสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีความสัมพันธ์กับวิถีของคน และชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก และเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งของชาติที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษตามนโยบายในด้านสังคมของรัฐบาลที่เน้นให้การศึกษาสร้างคน และสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรมการที่จะใช้ธรรมนำการศึกษาอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักไตรสิกขาอย่างถูกต้องตามความเหมาะสมแห่งวัย และผู้เรียนโดยใช้ปรากฏการณ์ชีวิต และสังคมมาเป็นตัวอย่าง

การพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์มีหลักไตรสิกขาเป็นแกนหลัก คือ การฝึกฝนตนเองเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา โดยฝึกฝนตนเองเรื่องศีลเพื่อที่จะให้อยู่ได้ในสังคม ฝึกฝนสมาธิเพื่อที่จะ ควบคุมอารมณ์ และ

ภาวะของจิต ผิดแผกปัญหา คือ ความรู้คิด ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด 6) การพัฒนาปัญญา หรือการทำให้เกิดปัญญาต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เรียกว่า สุตมย ปัญญา การฝึกฝนค้นคิดคือ จินตามยปัญญา และเน้นการฝึกฝนตนเองคือ ภาวนามยปัญญา ในปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ที่มีระบบทุนนิยมขับเคลื่อนให้เกิดการแข่งขันทำให้ชีวิตจิตใจของคนไทยไม่มีความสมดุลกับความเจริญทางวัตถุผู้คนหลงลืมหลักธรรมของศาสนาจนเกิดเป็นปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการไม่บรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายของการศึกษาในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา เพื่อปลูกฝังจริยธรรมในผู้เรียนยุค

ศตวรรษที่ 21 จึงเป็นแนวทางสำคัญเพื่อสร้าง จิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนยุคใหม่ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อช่วยเหลือหลอมพฤติกรรมของพลเมืองให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข และเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ เด็กในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นเด็กที่มีอิสระที่จะเลือกแสดงความคิดเห็น แสดงความเป็นตัวของตัวเอง มีความสนุกสนาน มีความร่วมมือ และเป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรมต้องการความรวดเร็วในการสื่อสารหาข้อมูล และตอบคำถาม และยังสร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

ดังนั้นครู และศิษย์ต้องพัฒนา และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โลกพัฒนาไปมากเท่าไรปัญหาสังคม และปัญหาศีลธรรมยิ่งมีมาก และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เกิดกับเด็กที่อายุน้อยลง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกให้เด็กมี “ทักษะชีวิต” จะสามารถช่วยป้องกันปัญหาโดยให้เด็กรู้จักที่จะปฏิเสธ หรือหลีกเลี่ยง และปรับตัว เป็นต้น “ทักษะชีวิต” จึงเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ในยุคศตวรรษที่ 21 ปัญหาดังกล่าวรวมทั้งการจัดการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าหลักไตรสิกขาสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างไรจะมีรูปแบบ และวิธีการอย่างไรที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาขับเคลื่อน และเกิดทักษะชีวิตของเด็กให้เด็กสามารถอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม และเข้มแข็งต่อไป และผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาโดยใช้วิธีการบอกให้จดจำ และนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้นแต่การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งซึ่งกว่านั้น กล่าวคือวิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้ Hills, P.J. A. ได้จำแนกการเรียนรู้ไว้เป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านพุทธิพิสัย หมายถึง พัฒนาการด้านสติปัญญา และความคิด 2) ด้านจิตพิสัย หมายถึง พัฒนาการทางด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดความสนใจ ค่านิยม ความซาบซึ้ง การปรับตัว และเจตคติต่าง ๆ 3) ด้านทักษะพิสัย หมายถึง การพัฒนาทักษะในทางปฏิบัติ ได้แก่ ทักษะในการใช้อวัยวะต่าง ๆ เช่น การเคลื่อนไหว การลงมือทำงาน การทำการทดลอง ได้เสนอเงื่อนไขของการเรียนรู้ไว้ 8 ประการคือ 1) การเรียนรู้เมื่อได้รับสัญญาณ 2) การเรียนรู้ในลักษณะของการกระตุ้น - ตอบสนอง 3) การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงการกระตุ้น - ตอบสนอง 4) การเรียนรู้โดยสร้างความสัมพันธ์กระตุ้น - ตอบสนองด้วยภาษา 5) การเรียนรู้แบบแยกแยะ 6) การเรียนรู้ในแนวความคิดหลัก 7) การเรียนรู้ในกฎเกณฑ์ 8) การเรียนรู้เชิงแก้ปัญหา และความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่ 1) มีความสัมพันธ์ และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ 3) ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้ โดยยังได้หมายถึงกิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลัก และเหตุผลเป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเอง อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และความผาสุก ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชา และการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตลอดจนการเลือกเนื้อหาได้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเลือกวิธีสอน และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ 3) ด้านการวัดผล หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสม และสามารถวิเคราะห์ผลได้ 4) ด้านการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามพัฒนาการทั้งทางกาย ทางสมองอารมณ์ ทางสังคม การอบรมผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมอุปกรณ์ การแนะนำให้กับผู้เรียน การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม การแนะนำทางให้ผู้เรียน ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และการจัดสรรประสบการณ์ที่เลือกสรรแล้วเป็นอย่างดีให้กับผู้เรียน

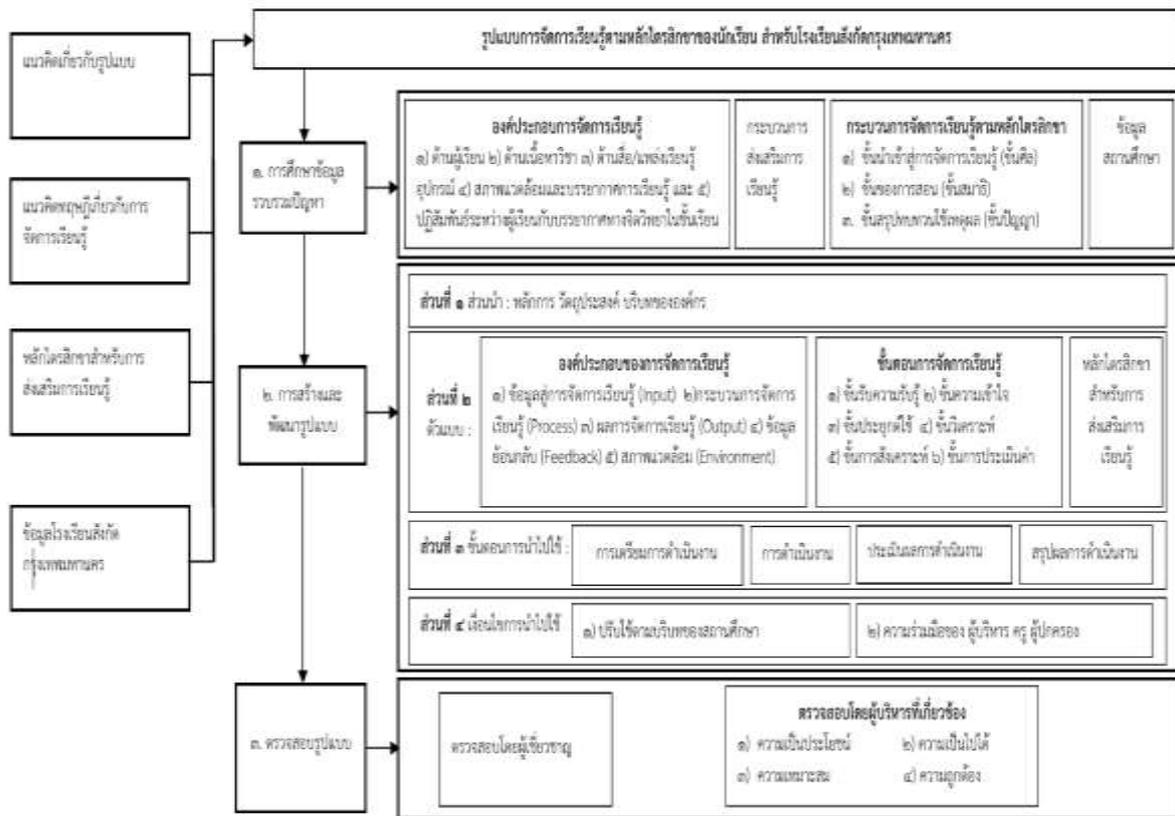
ความหมายของไตรสิกขา

นักวิชาการให้ความหมายของไตรสิกขากระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการอาศัยกันและกันทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องประทับประคองตนไว้ด้วยความไม่ประมาทต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือ การก้าวเข้าสู่แดนแห่งสมาธิ คือ ความสงบมั่นคงแห่งจิตอันเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่านไม่สับสน ไม่วุ่นวาย ย่อมใช้ปัญญาได้อย่างดีปัญญาที่ใช้บ่อย ๆ ทำให้เฉียบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยให้ศีล สมาธิดีขึ้นด้วย และไตรสิกขานับว่าเป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาในพระพุทธศาสนาโดยลำดับธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนให้ปฏิบัติทุกประการรวมลงในหลักไตรสิกขานี้ ศีลสิกขาเกี่ยวกับความประพฤติทั้งปวง จิตสิกขา เกี่ยวกับภาวะทางจิตใจทุกอย่าง ปัญญาสิกขาเกี่ยวกับความรู้ ความเห็นทุกประการคนเราทุกคนทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ต้องมีความประพฤติของตนต้องมีจิตใจของตนเอง ต้องมีความรู้ ความเห็นของตน จึงมีหน้าที่ หรือมีความสมควรจะพึงศึกษาในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องตนเอง ๆ และต้องศึกษาอยู่เรื่อยไปจึงจะมีความเฉลียวฉลาดต่อตนเองอยู่เสมอ ฉะนั้นไตรสิกขาของพระพุทธเจ้าจึงจำเป็นแก่ชีวิตร่างกาย หยุดหายใจ เมื่อใดก็ตายเมื่อนั้น หยุดศึกษาเมื่อใดก็ตายจากความดี และความรู้เมื่อนั้น คนตายย่อมไม่มีความรู้สึกตัว คนที่ไม่รู้จักตนเองจึงเหมือนคนตาย ไตรสิกขาของพระองค์จึงเป็นหลักที่ บริสุทธิ บริบูรณ์ และรวบรัด เข้าใจง่าย มีเหตุผล ปฏิบัติให้สำเร็จผลได้จริง ซึ่งเป็นขั้นของการปฏิบัติทางศาสนามีน้อยเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ศีลเป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบ เรียบร้อยปราศจากโทษขั้นต้น ๆ ทางกายวาจา ของตนที่เกี่ยวกับสังคม และส่วนรวม หรือเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่สมาธิเป็นการบังคับจิตใจของตัวเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่จะทำประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่ตนต้องการส่วนปัญหาหมายถึงการฝึกฝนอบรมทำให้เกิดความเข้าใจให้เห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงโดยสมบูรณ์

จากความหมายไตรสิกขา หมายถึง การปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีทางพุทธศาสนามี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล หมายถึง การควบคุม กายวาจาให้ปกติ เรียบร้อย หรือการรับรู้ในเรื่องศีลหรือศีล 8 สมาธิ หมายถึง สมาธิขั้นต้นที่คนทั่วไปสามารถนำมาฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีได้ ปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเห็น ความเชื่อถือ ความเข้าใจตามนัยเหตุผล ทศนคติ ในการมองโลก และชีวิตตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม และตรวจสอบรูปแบบโดยการแจกแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมวิธีโดยมีพื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ หลักไตรสิกขาข้อมูลสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์ การวิเคราะห์เนื้อหา และศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 3 คน และครูจำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยมีเครื่องมือ ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการวิเคราะห์แบบสามเส้า

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยผู้วิจัยได้นำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาโดยการสนทนา

กลุ่ม และนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาทำกราฟวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยทำการแก้ตามผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่สนทนากลุ่มทำการตรวจสอบความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน โดยเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ทางสถิติ คือ หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้าทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน ด้านการบริหารจัดการ คือ ครูการศึกษาพิเศษไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านครูผู้สอน คือ ครูผู้สอนไม่สามารถสอนนักเรียนได้เต็มศักยภาพ ครูผู้สอนยังขาดทักษะความรู้ในการสอนเด็กเรียนรวมด้านการจัดการเรียนการสอน คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้าทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน ด้านเนื้อหาวิชา คือ การวัด และประเมินผล ขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคน ด้านการจัดการเรียนการสอนครูต้องมีความรู้ถึงวิธีสอน และใช้วิธีการสอนที่แตกต่างกันออกไป และปรับวิธีการสอน การให้งานที่มีความยากง่ายแตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป ด้านสื่อ / แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ คือ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ควรมีความเหมาะสมกับเด็กพิเศษ และด้านการให้บริการสนับสนุนโดยสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ด้านสภาพแวดล้อม และบรรยากาศการเรียนรู้ คือ การจัดสภาพที่มีปัญหา ได้แก่ การจัดห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยจัดห้องเรียนให้มีโต๊ะเก้าอี้สภาพเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า ผู้เรียนเริ่มเรียนช้าวมองแรกด้วยความรู้สึกทวิ หรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาเนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีความคิดเห็นจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ การทางอาหารเข้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแก้วเดียว

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง และเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. หลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

หลักการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นผู้สอนแม้ว่าผู้สอนจะมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้เฉพาะแต่ยังยึดหลักการพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งหลักการพื้นฐานนี้มี 4 ประการ คือ 1)

หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อ เตรียมแบบทดสอบและข้อสอบ 3) หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเข้าใจความสนใจ หลักการเสริมแรง 4) หลักการประเมินผล และรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้าง และการใช้เครื่องมือการประเมิน การตีความหมาย และการรายงานผลการประเมิน

2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงตามความต้องการของผู้เรียนโดยยึดหลักให้เด็กเกิดศรัทธา สมาธิ และปัญญา 2) เพื่อส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการพัฒนาวิชาชีพของตนในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

3. ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ตัวแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 2) หลักไตรสิกขาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ และ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ข้อมูลสู่การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการจัดการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ขั้นสรุป และขั้นวัดผลประเมินผลซึ่งขั้นที่ถือว่าสำคัญคือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่จะต้องใช้ทักษะ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด 3) ผลการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว 4) ข้อมูลย้อนกลับ เป็นขั้นการวิเคราะห์ผลจากการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับข้อบกพร่อง และปัญหา โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อที่จะหาสาเหตุของปัญหา หรือข้อบกพร่องแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ระบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ครั้งต่อไป 5) สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้แบ่งได้ 2 ประการคือ สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมที่สามารถพบเห็นได้ด้วยสายตา หรือสัมผัสได้ด้วยการจับต้อง และสิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถรู้สึกได้ 5.1) สิ่งแวดล้อมรูปธรรมการสร้างสิ่งแวดล้อมรูปธรรม หรือทางกายภาพจะเกี่ยวข้องกับการสร้างวัตถุ ในรูปของอาคาร สถานที่ เช่นห้องน้ำ โรงอาหาร ห้องประชุม ห้องเรียน ห้องพัก รวมทั้งภูมิทัศน์ การตกแต่งการจัดวาง การใช้เครื่องมือทันสมัยพร้อมด้วยสื่อ และอุปกรณ์ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ สะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้ดูแล้วเจริญตา น่าใช้ การดำเนินการเกี่ยวข้องกับการลงทุนต้องใช้ทั้งเงิน และคนเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่ดีความต้องการสำหรับผู้สอน หรือตัวครู / อาจารย์

สิ่งแวดล้อมที่ควรจัดให้เป็นพื้นฐานได้แก่ ห้องทำงานที่มีความเป็นส่วนตัว ห้องน้ำที่สะอาด แห้ง หอม และใช้งานได้ตลอดเวลาโรงเรียนส่วนมากยังไม่มีห้องทำงานส่วนตัว เมื่อผู้สอนขาดสมาธิอาจทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพลดลง และความต้องการสำหรับผู้เรียนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพจำเป็นเบื้องต้นที่สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนได้แก่ ห้องเรียนที่ไม่แออัด ห้องน้ำสะอาด โรงอาหารเพียงพอ พื้นที่พักผ่อนที่สะอาดปลอดภัยตามลำดับ โดยเน้นความสะอาด เรียบร้อย เป็นสำคัญ และผู้เรียนพอใจกับความสวยงามของสถานศึกษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย และอยากจะมาเรียนความเป็นต้นแบบที่ดีของสถานศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัย มีรสนิยมของความสะอาด และความเป็นระเบียบที่เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองที่ดี และจะทำให้ผู้เรียนมีความสุข ใส่ใจกับการเรียน และใช้เวลากับการเรียนได้อย่างมีความสุข 5.2) สิ่งแวดล้อมนามธรรมจะเกี่ยวข้องกับบรรยากาศของการเรียนการสอนทั้งของส่วนที่เป็นการทำงานของผู้สอน และส่วนที่เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียน ถึงแม้ว่าปัจจัยที่จะสร้างบรรยากาศที่ดีนั้นเกี่ยวข้องกับคน ระบบบริหาร และวัฒนธรรมองค์กรมากกว่าวัตถุ แต่อย่างไรก็ตามความรู้สึกนั้นอาจมีผลจากวัตถุได้เช่นกัน การมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การเลือกใช้วัสดุที่ดี การเลือกสีที่เหมาะสม สามารถสร้างความรู้สึกรอบบรรยากาศที่ดีได้ เมื่อมีความรู้สึกที่ดีการปฏิบัติงานจะมีประสิทธิผล การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียน และผู้สอนยอมรับว่าพอใจให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงวัตถุมากกว่าสิ่งแวดล้อมทางจิตใจ ซึ่งความต้องการสำหรับผู้เรียนสิ่งแวดล้อมทางนามธรรมที่ผู้เรียนต้องการได้แก่ ความอบอุ่น ปลอดภัยมิตรภาพระหว่างเพื่อน ระหว่างครู/อาจารย์ผู้สอน และบรรยากาศทางวิชาการ ตามลำดับ

3.2 หลักไตรสิกขาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้

การสอนแบบไตรสิกขาหมายถึงวิธีสอนที่นำกระบวนการฝึกอบรม และพัฒนามนุษย์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติ ฝึกหัดอบรมตน ด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญาที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเองและควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดี คือ 1) ศีล คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบ ทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ช่วยรักษา และส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุก ๆ คน จะสามารถดำเนินชีวิตได้ดีงาม 2) สมาธิ คือ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้ เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง 3) ปัญญา คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ ความคิด ความเข้าใจที่ถูกบิดเบือน เคลือบคลุม ย่อมสับสน หรือพร่ามัว เพราะ อิทธิพลของกิเลสมีอวิชชา และตัณหาครอบงำจิตอยู่

3.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นหลักฐานในการปฏิบัติอย่าง

จริงจังเพื่อให้ ผู้เรียนไปถึงจุดประสงค์จนกระทั่งบรรลุ จุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ 1) ศีล ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา ให้ สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่มีในธรรมชาติ 2) สมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติคือ มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ มีความสุข และ 3) ปัญญา ได้แก่ การพัฒนา ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ คือ การเข้าถึง ความหมายเนื้อหา เหตุปัจจัยของเรื่องราว ต่างๆ เข้าใจระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกัน ตามเหตุปัจจัย โดยได้แบ่งกระบวนการออกเป็น 2 ดังนี้

1. ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน (ศีล) ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรจัดสถานที่เรียนสิ่งแวดล้อม และผู้เรียนให้มีระเบียบ เพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนทำสมาธิ สวดมนต์ ก่อนนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูเป็นต้นแบบ (แนะนำ ทำให้ดู เป็นอยู่ให้เห็น สงบเย็นให้ได้สัมผัส) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ส่งเสริมความสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระลึกถึงความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่องใหม่ ซึ่งเก็บไว้ในความจำระยะยาวนำกลับมาสู่ความจำทำงานเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ เหตุการณ์การเรียนการสอนในขั้นนี้ประกอบด้วย 1) การสร้างความสนใจ ทำได้โดยการตั้งคำถามที่ดึงความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจหรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ใกล้ตัว ผู้สอนอาจใช้การสาธิต การนำเสนอภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียนเป็นการดึงความสนใจของผู้เรียน 2) การบอกจุดประสงค์แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ว่าพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไรที่แสดงผลการเรียนรู้ของตนหรือเป็นสิ่งที่ผู้สอนคาดหวัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตั้งจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนในการเรียนรู้ในครั้งนั้น ๆ 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงการเรียนรู้ที่มีมาก่อน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของการเรียนรู้สิ่งใหม่กับสิ่งที่ผู้เรียนรู้อีก่อน เพื่อให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำได้โดยการพูดคุยสนทนา การใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. ขั้นของการสอน (สมาธิ) คือขั้นของการสอน ต้องทำให้ผู้เรียนมีระเบียบ มีสมาธิศึกษาสาระอย่างตั้งใจ โดยครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือค้นคว้า ซักถาม คิดวิเคราะห์ ร่วมทำกิจกรรม ร่วมกัน ฝึกปฏิบัติ โดยเน้นให้เรียนรู้จากรับผิดชอบในงานที่ทำ และความเสียสละ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ดึงเอาความรู้เดิมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งใหม่นำออกมาใช้สร้างความรู้ ความเข้าใจกับสารสนเทศใหม่ที่ได้รับเหตุการณ์การเรียนการสอนในขั้นนี้ประกอบด้วย 1) การนำเสนอความรู้และสื่อการเรียนรู้ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสาธิต การนำเสนอตัวอย่าง การบอกเล่าโดยตรง การให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบ ในการนำเสนอความรู้อาจใช้วิธีอุปนัย หรือวิธีนิรนัย ถ้าเป็นการเรียนรู้ความคิดรวบยอดที่เป็นรูปธรรมควรใช้วิธีอุปนัย โดยให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างหลากหลายแล้วสรุปความหมายของสิ่งนั้นด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นเรื่องนามธรรมควรใช้วิธีนิรนัย และอาจนำเสนอด้วยภาพหรือแผนภูมิ 2) การนำเสนอและชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ถ้าเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้เรียนไม่เคยรู้มาก่อนก็จำเป็นต้องบอกโดยตรง ถ้าเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสามารถค้นพบได้ด้วยหลักเหตุผล ผู้สอนก็อาจนำเสนอความรู้โดยวิธีให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ นอกจากนี้ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนผู้เรียนบางคนต้องการการชี้แนะจากผู้สอนมากและบางคนก็ไม่ต้องการการชี้แนะ ดังนั้นผู้สอนจึงควรใช้วิจารณญาณในการดำเนินการ 3) การให้ผู้เรียนปฏิบัติ และฝึกฝนจากแบบฝึกหัดหรือตัวอย่าง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 4) การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน ข้อมูลป้อนกลับที่ให้กับผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายแบ่งได้ 2 ประการ คือ ประการแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายประการสุดท้ายเพื่อให้สารสนเทศเกี่ยวกับผลการปฏิบัติของผู้เรียนว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไร ช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และชี้ให้เห็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไข

3. ขั้นสรุป ทบทวนใช้ปัญญาและเหตุผล (ปัญญา) โดยกิจกรรมกลุ่ม สรุปสาระที่ได้เรียนรู้ และการนำเสนอผลงาน ครูสรุปประเด็นตามสาระ และสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จุดมุ่งหมายในขั้นนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุป และทบทวนความรู้ที่ได้รับว่าเพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่อย่างไร จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างไร เหตุการณ์การเรียนการสอนในขั้นนี้ประกอบด้วย 1) การรวบรวม และสังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้ใหม่เทคนิควิธีที่จะช่วยในการสรุปความรู้ที่นิยมใช้กัน ได้แก่ การใช้ผังกราฟิก คือ แบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูล หรือความรู้ที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ ให้ความเข้าใจง่าย กะทัดรัด ชัดเจน ผังกราฟิกได้มาจากการนำข้อมูลดิบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาทำการจัดกระทำข้อมูลโดยอาศัยทักษะการคิด เช่น การสังเกตเปรียบเทียบ การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การใช้ตัวเลข การวิเคราะห์ การสร้างแบบแผนจากนั้นจึงมีการเลือกผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่จัดกระทำแล้วตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการผังกราฟิกที่นิยมใช้มีหลายรูปแบบ เช่น 1) แผนผังใยแมงมุมซึ่งเหมาะสำหรับการคิดแบบโยงความสัมพันธ์ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดที่เกี่ยวข้องซึ่งแยกย่อยออกไปได้มากมายก่อนที่จะนำมาจัดกลุ่มหรือจัดประเภทของความคิดใช้สำหรับการนำเสนอความคิดที่เกิดจากการระดมสมอง 2) แผนผังความคิดเหมาะสำหรับการสรุปความคิดรวบยอดที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เป็นโครงสร้างทางความคิดที่ประกอบด้วยความคิดหลักเป็นศูนย์กลางซึ่งประกอบด้วยความคิดรอง และความคิดย่อยที่แตกแขนงจากความคิดรองออกไป ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย เช่น แผนผังของอาหารหลัก 5 หมู่ ซึ่งแต่ละหมู่มยังประกอบด้วยอาหารชนิดต่าง ๆ อีกหลายชนิด 3) แผนผังแสดงการคิดแบบวงจรเหมาะสำหรับการนำเสนอข้อมูลที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวงจร เช่น วงจรการเกิดฝน วงจรชีวิตของยูง เป็นต้น ยังมีรูปแบบของผังกราฟิกอีกหลายรูปแบบที่ผู้สนใจสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ ลักษณะของข้อมูล และจุดประสงค์ในการนำเสนอ 2) การส่งเสริมให้นักเรียนจดจำความรู้และถ่ายโอนความรู้ โดยให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากแบบฝึกหัด 3) ประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนรู้ว่าผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนเพื่อซ่อมเสริม หรือดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4. การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1. ขั้นก่อนทำการสอน 2. ขั้นการดำเนินการสอน และ 3. ขั้นการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ขั้นก่อนสอน ผู้สอนควรเตรียมในเรื่องต่างๆ โดยการให้นักเรียนได้ใช้ความรู้เดิม ประกอบกับการ เรียนรู้ใหม่ที่รับจากครูเป็นการพึ่งพิงผลพลอยได้จากการเรียนรู้ตรงนี้ครูผู้สอนจะต้องให้

ความรัก ความเมตตา ซึ่งอยู่ในชั้น ศิล คือความบริสุทธิ์ใสสะอาดไม่มีสิ่งใดมารบกวน ไม่มีอคติกับนักเรียน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านความสามารถ สติปัญญา ความสนใจ ประสบการณ์เดิม สภาพครอบครัว ฯลฯ โดยอาจจะศึกษาจากระเบียนสะสม แบบสอบถาม หรือจากการสัมภาษณ์พูดคุย 2) กำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยระบุเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเขียนให้ครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ทักษะกระบวนการและ เจตคติ 3) เลือกเนื้อหาที่จะสอน โดยศึกษาจากหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จัดเนื้อหาให้ครบและเหมาะสมกับระยะเวลา สภาพผู้เรียนและสภาพแวดล้อม 4) พิจารณาเลือกเทคนิควิธีสอน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้เนื้อหา ระยะเวลา สภาพผู้เรียน และสภาพแวดล้อม 5) จัดเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และกิจกรรม 6) จัดเตรียมและสภาพแวดล้อมทางการเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โต๊ะ เก้าอี้ ป้ายนิเทศ แหล่งวิทยากร และห้องสมุด ให้เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ 7) กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ 8) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้

4.2 ชั้นระหว่างสอน ควรดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ โดยการให้นักเรียนเริ่มใช้ข้อมูลใหม่ ๆ มาสร้างรูปแบบการเรียนรู้ การคิด การปฏิบัติ จนสามารถแก้ปัญหาของตนเองด้วยการคิดวิเคราะห์มีความมั่นใจ ซึ่งอยู่ในชั้น สมาธิ หรือการเรียนรู้อย่างอิสระไม่ได้มีการบังคับให้นักเรียนทำตามกรอบที่วางไว้อย่างเดียว มีรายละเอียดตามลำดับขั้นดังนี้ 1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อม ทบทวนความรู้เดิม และสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน ขั้นนี้ไม่ควรใช้เวลามากนัก 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่สำคัญอีกขั้นหนึ่ง เป็นขั้นที่ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ทักษะต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยผู้สอนต้องเป็นผู้เลือกใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเอง และต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของเนื้อหา กิจกรรม และสภาพของผู้เรียน 3) ขั้นสรุป เป็นขั้นสรุปทบทวนความรู้ และย้ำความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนมาทั้งหมดซึ่งในขั้นนี้อาจมีการวัดผลเพื่อเป็นการทบทวนความรู้ด้วย

4.3 ชั้นหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นของการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่สิ่งใดที่ควรมีการปรับปรุง เพิ่มเติม แก้ไข เพื่อให้การจัดการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้ผลดียิ่งขึ้นนักเรียนได้ใช้ความคิดในการสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ร่วมพัฒนา สังคมเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างความรู้รอบ รู้ลึก และรู้แจ้งซึ่งอยู่ในชั้นปัญญา

4.4 เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย

- 1) ปรับใช้ตัวแบบให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา
- 2) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ต้องให้ความร่วมมือ
- 3) ครูมีการบันทึกหลังการสอนเพื่อเป็นการประเมินการสอน
- 4) ต้องมีความรู้จักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์โดยมีตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นตัวขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ภาพที่ 1 ตัวแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านผู้เรียน: นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ช้าเสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน ด้านเนื้อหาวิชา: ขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคน ด้านสื่อ / แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์: สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ขาดความเหมาะสมกับเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้: การจัดห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย อีกทั้งการจัดให้มีห้องเรียนให้มีแสงสว่างตามเกณฑ์มาตรฐานปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน: ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจมีความกดดันจากฝ่ายบริหาร หรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ และนำมาพัฒนาตรวจสอบพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้องเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ

- 1) หลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา
2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

3) ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เจือใจแห่งความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนเข้าเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรือบางครั้งได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจเนื่องจากความไม่พร้อมในครอบครัว ก่อนมาสถานศึกษาซึ่งทางสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญดังนี้

1. โรงเรียนนำรูปแบบนี้ไปดำเนินการจัดทำโครงการ เพื่อฝึกฝนทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน

2. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาควรกำหนดโครงการ ดังนี้

พบว่า ผู้เรียนเข้าเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรือบางครั้งได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจเนื่องจากความไม่พร้อมในครอบครัว ก่อนมาสถานศึกษาผู้สอนดื่มเพียงน้ำแกวเดียวเท่า ทางสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญดังนี้

1. ให้เด็กได้มีเวลาเพียงพอในการได้จัดกิจกรรมสันทนาการลดความเครียดที่ได้รับจากครอบครัว

2. ครูต้องรับประทานอาหารเช้าก่อนเข้าสอนนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีความสำคัญ รู้โครงการวิธีการซึ่งสามารถเป็นแนวทางการทำวิจัยครั้งต่อไปได้ ดังนี้

1. วิจัยพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนอื่น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสสรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วศิน อินทสระ. (2528). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- วิภาดา พินลา. (2559). “กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21”, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน.
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2563). โรคใหม่ สร้าง โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19 [ออนไลน์] : <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19/> 25 มิถุนายน
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2543). หลักพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2528), การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19, [ออนไลน์] : <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/> [25 มิถุนายน 2563]
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544) “รายงานการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำการศึกษาได้อย่างไร”,(กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- Barrow, Haward S. (1985). How to Design a Problem Based Curriculum for the Preclinical Years. New York: Springer Publishing.
- Cronbach, Lee.J. (1977). Educational psychology. New York: Harcourt Brace Jevanovich. Inc.
- Hills, P.J. A. (1982). Dictionary of education. London: Routledge & Kegan Payi.